

Strategisk miljöbedömning---

Interreg Öresund-Kattegatt- Skagerrak 2007-2013

2006-11-01

Interreg Öresund-Kattegatt-Skagerrak 2007-2013

Strategisk miljöbedömning

Datum 2006-11-01
Uppdragsnummer 61470620330
Utgåva/Status

Liselotte Franzén
Uppdragsledare, handläggare

Catharina Pettersson
Granskare

Ramböll Sverige AB
Box 5343, Vädursgatan 6
402 27 Göteborg

Telefon 031-335 33 00
Fax 031-40 39 52
www.ramboll.se

Organisationsnummer 556133-0506

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	1
2.	Bedömning	2
3.	Inledning	3
3.1	Samråd kring omfattning av miljöbedömning	3
3.1.1	Yttrande från länsstyrelsen Skåne län	3
3.1.2	Yttrande från Västra Götalands län	4
3.1.3	Kommentarer till inkomna yttranden	4
4.	Programförutsättning/regelverk	5
4.1	En hållbar utveckling	5
4.2	EUs sjätte miljöprogram	5
4.2.1	Sju tematiska strategier	5
4.3	Strategiska miljöbedömningar	6
4.4	Krav på miljörapport	6
5.	Programmets inriktning och mål	7
5.1	Territoriellt samarbete	7
5.2	Hållbar utveckling	8
5.3	Mål	8
5.4	Synergier och målkonflikter	9
5.5	Programmets vision och mål	9
6.	Programmets omfattning och prioriteringar	10
6.1	Geografi och befolkning	10
6.2	Utbildning	10
6.3	Näringsliv	10
6.4	Arbetsmarknad	11
6.4.1	Arbetspendling	11
6.5	Infrastruktur och kommunikationer	11
6.5.1	Trafikleder	11
6.5.2	IT	12
6.6	Hälsa och miljö	12
6.6.1	Folkhälsa	12
6.6.2	Miljö och risker	12
6.7	SWOT-analys	13
6.7.1	Styrkor	13
6.7.2	Möjligheter	13
6.7.3	Svagheter	13
6.7.4	Hot	13
6.8	Prioriteringar	13
6.8.1	Hållbar ekonomisk tillväxt	13
6.8.2	Sammanbindande av regionen	14
6.8.3	Främja vardagsintegration	14

6.9	Bedömning av programmets redovisning utifrån miljö och hälsa	14
7.	Uppföljning och utvärdering	14
7.1	Kontextindikatorer	15
7.2	Klassificeringsindikatorer för horisontella kriterier	15
7.3	Halvtidsutvärdering	16
8.	Nollalternativ	16
9.	Bedömningsgrunder och metoder	17
9.1	Bedömningsgrunder	17
	Bilagor	
1.	Samrådsunderlag	
2.	Målstruktur	
3.	Bedömning utifrån biodiversitet mm	
4.	Bedömning utifrån EUs sjätte miljöhandlingsprogram	
5.	Bedömning utifrån EUs sju strategier	
6.	Bedömning utifrån bilaga II till direktivet	

Interreg Öresund-Kattegatt-Skagerrak 2007-2013 Strategisk miljöbedömning

1. Sammanfattning

De danska, norska och svenska regeringarna beslutade under hösten 2005 att utarbeta ett gränsöverskridande program som täcker områdena Öresund, Kattegatt och Skagerrak. Mål 3 programmet Interreg Öresund-Kattegatt-Skagerrak (ÖKS) syftar till att skapa en hållbar utveckling inom regionen och är inriktat på att stärka attraktivitet och konkurrenskraft. Målen är att främja hållbar ekonomisk tillväxt, binda samman regionen och främja vardagsintegration. Programmet är uppbyggt som ett större sammanhållet program med två tydligt definierade underprogram (subprogram), Öresundsregionen och Kattegatt-Skagerrak.

Denna miljöbedömning har utförts för remissutgåva av det operativa programmet daterat den 25 oktober 2006. Miljöbedömningen baseras på direktiv om strategiska miljöbedömningar, 2001/42/EG. Det går inte att avgöra i vilken grad programmet kommer att medföra en påverkan på människors hälsa och miljön eftersom programmet är översiktligt utformat och inte anger några specifika åtgärder eller projekt.

Programmet bygger på att en hållbar utveckling skall eftersträvas och uppnås. Programmet har i sin struktur med inriktning mot en bärkraftig utveckling med forskning, innovation och social integration stora möjligheter att stärka och utveckla ett näringsliv som främjas av god miljöteknik där erfarenheter från andra program inom regionen kan tas tillvara och integreras.

I programmet för ÖKS har rådande miljöförhållanden och miljöproblem endast beskrivits på en övergripande nivå där övergödningen av havet och klimat- och luftfrågor relaterade till transportsektorn i huvudsak är de problemområden som redovisats.

Regionen har flera goda förutsättningar för ett framgångsrikt miljöarbete utifrån programmets strategi:

- Goda kommunikationer med järnväg och väg, flygplatser, hamnar för gods och persontrafik mellan stora handels- och arbetscentra
- God koppling mellan miljöarbete och tillväxtarbete
- En attraktiv livsmiljö med attraktiva stadsmiljöer, landsbygd, kustområden och varierad naturmiljö samt det gemensamma havet
- Bebyggelsestrukturen underlättar kommunikationer vilket möjliggör utbyte av arbetskraft, kommunikationscentra genom trafikslagsövergripande transporter och knutpunkter.

Inom regionen finns också svagheter och hot mot miljön, t ex:

- En stadigt ökad trafik med bil, kapacitetsbrist inom vissa delar av järnvägsnätet (enkelspår och dålig standard) samt mindre väl utbyggd kollektivtrafik utanför storstadsregionerna.
- Få men stora kommunikationsleder och tillväxtcentra skapar problem med stor trafik och inpendling till storstäderna (Oslo, Göteborg och Köpenhamn)
- Stor fartygstrafik som utgör en fara utifrån miljö- och hälsosynpunkt
- Exploatering av kustzonen
- Skilda lagkrav, bestämmelser och kultur som kan innebära svårigheter att genomföra vissa projekt

Programmet bygger på att en hållbar utveckling skall eftersträvas och uppnås. Detta i sig ska innebära att inga åtgärder får vidtas som vid en sammanvägning medför att en icke hållbar utveckling, vare sig utifrån miljömässig, ekonomisk eller social synpunkt, uppstår. Med stöd av redovisade klassificeringsindikatorer och information/utbildning om hållbar utveckling inom projekten bedöms genomförandet av programmet ha en god potential för en positiv utveckling inom miljö och hälsa och inte medföra en betydande negativ miljöpåverkan under förutsättning att den uttalade strategin också efterlevs.

2. Bedömning

I enlighet med direktivet om strategiska miljöbedömningar (2001/42/EG) bör det, när det krävs en bedömning, utarbetas en miljörapport. Miljörapporten är den del av programmet som innehåller relevant information i enlighet med direktivet där den betydande miljöpåverkan som genomförandet av programmet kan antas medföra. Dessutom skall rimliga alternativ identifieras, beskrivas och utvärderas där hänsyn tas till programmets geografiska räckvidd.

Avgränsningen av miljöbedömningen har styrts av den redovisning som skett i programmet. I programmet för ÖKS har rådande miljöförhållanden och miljöproblem endast beskrivits på en övergripande nivå där övergödningen av havet och klimat- och luftfrågor relaterade till transportsektorn i huvudsak är de problemområden som redovisats.

Programmet är översiktligt utformat och miljöredovisningen är kortfattad. Programförslaget bör kompletteras och områdets natur, befolkningsstruktur, problem inom området, konflikter och hushållning med naturresurser mm beskrivas något mer ingående. En mer omfattande miljöredovisning ger ett bättre underlag för att kunna bedöma miljöpåverkan inom området från olika typer av visioner utifrån programmet.

De indikatorer som valts är allmänt hållna och visar inte tydligt på hur dessa skall säkerställa att en uthållig utveckling sker. Det är viktigt att det fortlöpande sker en bedömning av programmet och dess projekt för att kunna styra projekten i rätt riktning. Det är svårt att ge några konkreta exempel på indikatorer då det inte finns angivet vilka projekt som kan komma till stånd. Ett exempel skulle dock kunna vara en indikator för minskade utsläpp från trafiken och som skulle kunna byggas på uppgifter om minskade utsläpp av t ex CO₂ utifrån ökat samarbete kring transporter.

3. Inledning

En miljöbedömning har utförts av programförslaget från den 25 oktober 2006.

Bedömningen har skett utifrån:

- information kring hälsa och miljö
- mål och prioriteringar
- indikatorer för uppföljning och utvärdering som redovisas i programmet.

Programförslaget är av övergripande karaktär och anger inte specifika åtgärder eller projekt vilket gör att det varit svårt att göra en genomgripande miljöbedömning och bedömningen har endast skett utifrån övergripande ställningstaganden i programförslaget.

3.1 Samråd kring omfattning av miljöbedömning

I enlighet med direktivet om strategiska miljöbedömningar har samråd hållits med de medlemsstater som berörs, kring omfattningen av och detaljeringsgrad för de uppgifter som måste ingå i bedömningen. Ett samrådsunderlag sändes ut per e-post till berörda län, fylken och amter inom Sverige, Norge och Danmark den 20 oktober. Se bifogat samrådsunderlag, bilaga 1.

Två yttranden har inkommit, från länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland.

3.1.1 Yttrande från länsstyrelsen Skåne län

"Då programförslaget för ÖKS är av övergripande karaktär blir den viktiga frågan att uppmärksamma i miljöbedömningen hur man (= programansvarige) avser säkerställa (kriterier, rutiner, indikatorer för HUT, kompetens) i genomförandet de uttrycka miljöambitionerna. Länsstyrelsen anser att Ramböll särskilt bör bedöma programmets strategiska styrning av åtgärder och projekt i skadeförebyggande och positiv riktning. Således är det otillräckligt i en miljöbedömning på programnivå att hänvisa till att citat: "detta är något som det fortsatta arbetet med programmet måste integrera i arbetet med projektansökningar och annat". Programutkastet för ÖKS måste rimligen ge en tydlig styrning till kommande programsekretariat och beredning. Programansvarig organisation har här ett ansvar.

Dessutom lämnades uppgifter om att Länsstyrelsen i Skåne nyligen varit Region Skåne behjälplig i miljöbeskrivningen till miljöbedömning för Mål 2 Skåne/Blekinge. Denna miljöbeskrivning bör kunna användas även i Mål 3 (även om detta geografiska område är större) som ett av underlagen för "Miljöförhållanden i programområdet". I beskrivningen av värden finns även frågor som bör särskilt uppmärksammas". Denna delen av yttrandet bedöms mer vara riktad till programskrivargruppen som en hjälp för arbetet med miljöredovisningen.

3.1.2 Yttrande från Västra Götalands län

"På grund av den korta remisstiden har det inte varit möjligt att ta del av själva strukturfondsprogrammet. Följande synpunkter blir därför av tämligen allmän karaktär.

I 6 kap. 12 § finns bestämmelser som reglerar vad en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för planer och program skall innehålla. Den avgränsning som skall göras måste därför ta hänsyn till att den efterföljande MKBn kan uppfylla de krav som ställs.

För att miljöbedömningen skall uppfylla syftet, dvs att integrera miljöaspekter i programmet så att en hållbar utveckling främjas, är det viktigt att program och miljöbedömning så långt möjligt tas fram i en gemensam process. Om så inte varit fallet hittills kan det vara bra att MKBn lyfter fram frågor som programmet bör kompletteras med i den mån det finns brister.

Den föreslagna avgränsningen av miljöbedömningen bör enligt Länsstyrelsens mening kompletteras med geografisk omfattning och med identifikation av rimliga alternativ med hänsyn till programmets syfte och geografiska räckvidd. I bedömningen bör fokus läggas på den betydande miljöpåverkan som kan uppkomma på grund av programmets genomförande".

3.1.3 Kommentarer till inkomna yttranden

Den bedömning som gjort kring strategisk styrning av åtgärder är kortfattad och bygger på de uppgifter som redovisas i programmet. Den miljöbedömning som gjorts visar på att en tydligare redovisning av styrmedel och indikatorer krävs i programmet för att visa att de mål som satts upp också kan nås.

Enligt artikel 5 i direktivet skall det, då en miljöbedömning skall göras, utarbetas en miljörapport. Miljörapporten skall innehålla den information som rimligen kan krävas med hänsyn till aktuella kunskaper och bedömningsmetoder, programmets innehåll och detaljeringsnivå, var i beslutsprocessen programmet befinner sig och i vilken omfattning vissa frågor bedöms bättre på olika nivåer i beslutsprocessen. I bilaga I till direktivet beskrivs mer utförligt vad som bör ingå. Omfattningen av bedömningen av miljökonsekvenserna av genomförandet av programmet ska anpassas efter vad som relevant. Programmet är av övergripande karaktär där det inte finns några detaljerade insatsområden utpekade. Det gör att det är svårt att

tydligt peka på hur detaljerad beskrivningen behöver vara. Den bedömning som gjorts är att miljörapporten bör vara mer omfattande och tydligare visa på vilka områden inom miljö och hälsa som kan komma att beröras och vilka konsekvenser som genomförandet av programmet kan tänkas ge.

Programmets geografiska utbredning redovisas under kapitel 5.

Integreringen av miljöaspekterna i framtagandet av programmet har skett genom sk SYNAPSE-analys, se kapitel 7. Miljö- och hälsoaspekterna har även belysts i samband med utförd SWOT-analys, se kapitel 6.7. Det är viktigt att det sker en fortlöpande utvärdering av effekterna för människors hälsa och miljö under det fortsatta arbetet med programmet och dess genomförande så att de åtgärder som vidtas leder fram till en uthållig utveckling.

4. Programförutsättning/regelverk

4.1 En hållbar utveckling

Med hållbar utveckling avses en helhetssyn där hänsyn till ekologiska förutsättningar förenas med en god ekonomisk, social och kulturell samhällsutveckling. Hållbar utveckling betyder att den nuvarande generationens behov uppfylls utan att kommande generationernas förmåga att tillse sina behov äventyras.

4.2 EUs sjätte miljöprogram

EUs första strategi för en hållbar utveckling antogs i maj 2001 och en revidering av strategin, det sjätte miljöhandlingsprogrammet, antogs i juni 2006. Fyra prioriterade verksamhetsområden bedöms som särskilt viktiga:

- Klimatförändringar
- Natur och biologisk mångfald
- Miljö och hälsa
- Hållbar användning av naturresurser och hållbar avfallshantering

En hållbar utveckling utifrån miljöperspektiv innebär bl a insatser inom naturvård, arbete för att främja den biologiska mångfalden, möjlighet till ett rörligt friluftsliv med orörda och ostörda områden liksom tätortsnära naturområden, renare luft, mark och vatten, minskad klimatpåverkan, minskade avfallsmängder, effektivare användning av energi, vatten och material och folkbildning inom området samt miljörelaterade folkhälso- eller sociala insatser.

4.2.1 Sju tematiska strategier

Det sjätte miljöprogrammet bygger på sju tematiska strategier. Dessa syftar till rationalisering och modernisering, genom att en mängd enskilda rättsakter slopas och ersätts med rättsliga ramar och flexibla strategier. Följande områden täcks:

- Luftföroreningar (antagen den 21 september 2005)
- Havsmiljö (antagen den 24 oktober 2005)
- Hållbart utnyttjande av resurser (antagen den 21 december 2005)
- Förebyggande och återvinning av avfall (antagen den 21 december 2005)
- Pesticider (ännu ej antagen)
- Markkvalitet (ännu ej antagen)
- Stadsmiljö (antagen den 11 januari 2006)

Beroende på programmets genomförande kan flera av dessa strategier komma att beröras i större eller mindre utsträckning.

4.3 **Strategiska miljöbedömningar**

Den 21 juli 2001 trädde Europaparlamentets och rådets direktiv om vissa planer och programs miljöpåverkan (direktivet), 2001/42/EG, i kraft. Syftet med direktivet är att tillgodose att en integrering av miljöaspekterna sker i utarbetandet och antagandet av planer och program för att främja en hållbar utveckling. Detta skall ske genom att säkerställa att en miljöbedömning genomförs i enlighet med direktivet så att miljöfrågorna beaktas i ett tidigt skede.

En miljöbedömning kan sägas vara en sammanfattning av hur miljöaspekterna har integrerats i programmet och syftet är att på ett tidigt stadie identifiera eventuell påverkan på miljön. Programmets inriktning eller utformning kan då förändras så att miljöstörringen undviks eller lindras.

Mål3-programmet är av sådan art att det omfattas av kraven på strategisk miljöbedömning.

4.4 **Krav på miljörapport**

Artikel 5 i direktivet säger att om en miljöbedömning krävs skall det upprättas en miljörapport där den betydande miljöpåverkan som programmets genomförande kan antas medföra och rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivs och utvärderas. Miljörapporten skall innehålla den information som rimligen kan krävas med hänsyn till aktuella kunskaper och bedömningsmetoder, programmets innehåll och detaljeringsgrad, var i beslutsprocessen programmet befinner sig och i vilken omfattning vissa frågor bedöms bättre på olika nivåer i beslutsprocessen för att undvika att bedömningen görs två gånger. Miljörapporten skall ingå som en del av programmet.

I programmet för ÖKS har rådande miljöförhållanden och miljöproblem endast beskrivits på en övergripande nivå där övergödningen av havet och klimat- och luftfrågor relaterade till transportsektorn i huvudsak är de problemområden som redovisats.

5. Programmets inriktning och mål

Stödberättigade områden:

Subprogram Öresundsregionen

Skåne län (SE)
Region Hovedstaden (DK)
Region Själland (DK)

Subprogram Kattegatt-Skagerrak

Hallands län (SE)
Västra Götalands län (SE),
Östfold (NO),
Akershus (NO)
Oslo (NO)
Vestfold (NO)
Buskeryd (NO)
Telemark (NO)
Aust-Agder (NO)
Vest-Agder (NO)
Region Nordjylland (DK)
Delar av Region Midtjylland (DK)

5.1 Territoriellt samarbete

Med utgångspunkt från mål i EUs sammanhållningspolitik, den reviderade strategin om en hållbar utveckling och behovet av tematisk och territoriell inriktning, har Europeiska kommissionen föreslagit tre mål för politiken 2007-2013: *konvergens, regional konkurrenskraft och sysselsättning* samt *territoriellt samarbete*. Genomförandet kommer att ske genom tre programtyper: gränsregionala, transnationella och interregionala program. Program Öresund-Kattegatt-Skagerrak (ÖKS), ligger under målet *territoriellt samarbete* och är ett gränsregionalt program.

Programskrivningen för mål 3 programmet "ÖKS" är uppbyggt som ett gemensamt program för samtliga parter (Danmark, Norge och Sverige) med ett decentraliserat beslutsfattande. Programmet är inriktat på innovationer och företagsamarbete och är uppdelat i två underprogram, Öresundsregionen och Kattegatt-Skagerrak (KASK). Syftet är att främja hållbar ekonomisk tillväxt, binda samman regionen och främja vardagsintegration.

5.2 Hållbar utveckling

Hållbar utveckling skall genomsyra allt regionalt utvecklingsarbete. Den hållbara utvecklingens tre dimensioner, den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga är lika betydelsefulla och ömsesidigt beroende av varandra. Mål3-programmet har fokus på hållbar tillväxt. Programmet skall öka förutsättningarna att nå målen om hållbar utveckling med grund i hållbar tillväxt. Begreppet "hållbar tillväxt" har getts samma innebörd som "hållbar utveckling". I begreppet ligger således att dagens behov skall tillgodoses utan att äventyra möjligheterna för kommande generationer. Fem perspektiv är särskilt betydelsefulla för begreppet hållbar utveckling och tillväxt:

- Ekonomi
- Miljö
- Hälsa
- Integration/mångfald
- Jämställdhet

I programmet nämns t ex miljödriven näringslivsutveckling som ett exempel på en åtgärd som bidrar till en hållbar tillväxt.

5.3 Mål

Utifrån programmets vision har överordnande program mål fastställts. Dessa mål är till sin karaktär breda och skall genom programmets prioriteringar bidra till att uppnå visionen. Målen är:

- Ökad hållbar ekonomisk tillväxt
- Fysiskt, planeringsmässigt och organisatoriskt förbunden region
- Öka vardagsintegrationen

Till de övergripande program målen har följande programindikatorer kopplats utifrån antal projekt som:

- främjar utveckling av gränsöverskridande handel
- utvecklar gemensam användning av infrastruktur
- utvecklar samarbete inom samhällsservice
- förbättrar tillgängligheten till transporter, IT-nätverk och -tjänster
- stimulerar till och förbättrar ett gemensamt miljöskydd och miljöförvaltning

och utifrån antal personer som:

- deltar i gemensamma utbildningar och praktik
- får anställning på andra sidan gränsen som ett resultat av projektet

En sammanställning av programmets struktur och mål finns i bilaga 2.

5.4 Synergier och målkonflikter

Programmets mål och kan i vissa fall vara i konflikt med programmets horisontella kriterier som är:

- Jämställdhet mellan kvinnor och män
- Bättre miljö

Synergier finns mellan alla tre dimensionerna inom hållbar utveckling, målkonflikter finns främst inom den ekologiska dimensionen. I genomförandet av programmet är utgångspunkten att insatserna skall stärka området Öresund-Kattegatt-Skagerrak sett ur ett ekonomiskt perspektiv och samtidigt leda till en avtagande miljöpåverkan och en stärkt utveckling. För att uppnå en hållbar ekonomisk utveckling är det viktigt att den ekonomiska tillväxten tar social och miljömässig hänsyn. Produktion och konsumtion av varor och tjänster ska leda till så liten negativ påverkan på människor och miljö som möjligt.

Ökade satsningar på transporter och infrastruktur leder troligen till påverkan på miljön i regionen och sämre folkhälsa. Satsningar på hållbara transportlösningar, miljövänligt resande och förnyelsebara drivmedel kan förebygga de problem som eventuellt uppstår.

Programmet syftar till att öka den regionala konkurrenskraften och attraktionen i programområdet. Även här kan man se en konflikt- ökad attraktionskraft ger ökad befolkning och fler företagsetableringar vilket belastar miljön. Nya etableringar av bostäder eller företag tar mark i anspråk och kan leda till förlust av grönområden vilket också kan leda till sämre folkhälsa.

Livsmedel är ett av regionens styrkeområden, både vad det gäller förädling och produktion. Här kan man satsa ytterligare på närproducerat, "functional food" och ekologisk produktion för att minska transporter och öka folkhälsoaspekten.

I genomförandet av programmet kan hållbara konsumtionsmönster eftersträvas, t ex grön upphandling. För att minska risken för målkonflikter bör styrkommittéer, sekretariat och projektägare ges information och utbildning kring hållbar utveckling.

5.5 Programmets vision och mål

Programmets övergripande vision är sammansatt av subprogrammets visioner. De två subprogrammets visioner har olika ordalydelse men andemeningen är gemensam och innehåller samma grundläggande element nämligen utvecklingen av en attraktiv gränsregion. För Öresundsregionen är visionen att utvecklas till en av Europas mest attraktiva regioner. Visionen för KASK är att stärka sin ställning som ett europeiskt och globalt tillväxtområde genom gränsöverskridande politiskt samarbete som fokuserar på bärkraftig utveckling, innovation och vardags integration.

6. Programmets omfattning och prioriteringar

Programmet är uppbyggt som ett större sammanhållet program med två tydligt definierade subprogram, Öresundsregionen och Kattégatt-Skagerrak (KASK). Nedan följer en kort sammanfattning av programförslagets beskrivningar av olika förutsättningar och den miljöpåverkan som kan förväntas.

6.1 Geografi och befolkning

Inom ÖKS-området bor drygt 9 miljoner människor. Regionen omfattar två huvudstäder ytterligare fyra storstadsområden i halvmiljonklassen. Totalt bor nästan 5,5 miljoner av invånarna i några av dessa storstadsområden. Den genomsnittliga befolkningstätheten ligger på 72 invånare per km² men varierar från mycket glest bebodda områden till täta storstadsområden. Landskapstyperna varierar från vidträckta fjällområden till bördiga jordbrukslandskap.

ÖKS-området har haft en stadig befolkningsökning om 0,5% per år. Storstadsområdena karaktäriseras av att andelen utrikesfödda i befolkningen ligger betydligt över genomsnittet för respektive land, men med stora skillnader mellan de olika delområdena inom regionen. Förutsättningarna för integration av invandrare inom olika delar av samhället är en mycket viktig politisk fråga i ÖKS-regionen.

6.2 Utbildning

En hög utbildningsnivå bedöms vara en avgörande faktor för att möta framtida krav på innovativ förmåga och ökad kunskapsnivå i produktionen. Danmark, Norge och Sverige tillhör de ledande kunskapsbaserade ekonomierna i Europa, men på regional nivå finns betydelsefulla skillnader.

Genom regional samverkan över gränserna skapas ett större utbud och valmöjligheter för studier och på längre sikt stärks förutsättningarna för tillväxt, forskning och innovation. Kunskaper, erfarenheter och nätverk kan bilda starka länkar i regionens arbetsmarknad och näringsliv.

6.3 Näringsliv

Branschstrukturen i ÖKS-regionen avviker som helhet mycket lite från genomsnittet för hela Skandinavien men mellan områdets delregioner finns dock tydliga skillnader. Den danska delen i Öresundsregionen har en tydlig överrepresentation av finans- och företagstjänster, den norska delen inom KASK har en överrepresentation av handel, hotell och restaurang medan Sverige är ÖKS-områdets mest utpräglade industriregion med en industrisektor som är mer än 5 procentenheter större än genomsnittet och ca dubbelt så stor som i huvudstadsområdena i Danmark och Norge.

En stor andel sysselsatta inom den högteknologiska sektorn bedöms vara en viktig konkurrensfrämjande faktor och av betydelse för att uppnå Lissabonstrategins målsättningar. Den höga/medelhöga teknologiska sektorn har en framträdande

plats i Danmark och Sverige, medan den i Norge är mindre än genomsnittet för EU25-området.

Det finns en stadigt växande efterfrågan i det moderna samhället på upplevelser av olika slag. I Öresundsregionen är det framförallt hotell- och restaurangnäringarna som expanderat medan det i KASK-området är rekreations-, kultur- och sportverksamheterna som växer. Regionen har attraktiva kustområden, den norska delen av regionen erbjuder mycket goda möjligheter till vinterturism och det finns flera attraktiva storstadsområden med ett stort utbud av konferenser, mässor och evenemang.

Samarbeten inom regionen som lyfter fram regionens hav- och badstränder, natur- och kulturområden mm är positivt för näringslivet men ökande transporter genom och inom regionen och dess kuster leder till en ökad miljöpåverkan som måste hanteras.

6.4 **Arbetsmarknad**

I hela ÖKS-området minskar antalet sysselsatta i varuproducerande branscher och antalet sysselsatta inom tjänsteproduktion ökar.

6.4.1 **Arbetspendling**

Arbetspendlingen över gränserna inom området följer i stort samma mönster som flyttströmmarna. Pendlingen domineras av flöden mellan närliggande delområden. Utpendlingen från Sverige till Norge och Danmark är betydligt större än pendlingen i motsatt riktning. Pendlingen från Sverige till Norge ligger på en hög men stabil nivå, medan pendlingen från Sverige till Danmark ökat mycket kraftigt (en treububbling) sedan Öresundsbron öppnade. Detta har gett och ger Öresundsregionen ett stort antal möjligheter men leder till ökande transporter vilket ger ökande utsläpp till luft. För att kunna nyttja de potentialer som finns krävs det samarbete kring transport och kommunikationsplanering, miljövänliga transporter och miljövänligt resande.

6.5 **Infrastruktur och kommunikationer**

6.5.1 **Trafikleder**

I spåren av en växande internationalisering tenderar behovet av god infrastruktur och bra kommunikationer att öka. Det gäller för såväl gods- som personaltransporter. ÖKS-området befinner sig i ett mycket centralt läge i förhållande både till de ekonomiska styrkeområdena i nordvästra Europa men också i förhållande till de expanderande nya marknaderna i östra Europa. Förmågan att utveckla effektiva transportsystem för såväl människor som gods är en viktig konkurrensfaktor.

Regionen knyts samman av de överordnande väg- och järnvägsförbindelserna mellan Norge och Sverige via Danmark vidare mot kontinenten. ÖKS-området har en väl utvecklad hamnverksamhet och rymmer hamnar med olika specialiseringar, från färjehamnar till containerhamnar. Flera av ländernas viktigaste flygplatser

ligger inom ÖKS-området. Den internationella tillgängligheten är mycket hög i ÖKS-områdets täta kärnområden men inom de skilda delområdena finns tydliga olikheter i tillgänglighet som indikerar skillnader mellan centrum och periferi.

Det gemensamma havet har under århundraden varit det som fört regionens olika delar samman. Det var på havet man reste och det var över havet man bedrev handel mellan städer och länder. Fortfarande spelar havet en viktig roll för regionens utveckling. Därför är en väl fungerande färjetrafik viktig.

6.5.2 **IT**

Tillgången till bredband visar att Sverige och Danmark ligger i topp bland EU-länderna och har en fortsatt snabb utveckling. Det gäller både hushållens tillgång till bredband och antalet företag med tillgång till Internet, egen hemsida och nyttjande av e-handel. Norge ligger ungefär på genomsnittet för EU vad det gäller hushållen, men högre vad gäller företagen. Tillgången till bredband är betydligt högre i storstadsområdena än i övriga delar av länderna.

6.6 **Hälsa och miljö**

Nedan följer en sammanställning av vad som redovisas i programmet om hälsa och miljö.

6.6.1 **Folkhälsa**

Danmark, Norge och Sverige har liknande och väl utbyggda välfärdssystem. Hälsosituationen är god och det finns inga avgörande regionala eller sociala skillnader i ÖKS-området

6.6.2 **Miljö och risker**

6.6.2.1 Växthusgaser

Klimatförändringarna orsakade av utsläpp av växthusgaser är ett av de största globala miljöproblem som mänskligheten står inför. Enligt Kyoto-avtalet har industriländerna förbundit sig att minska sina utsläpp av koldioxid till minst 5% under 1990 års nivå. Utsläppen ligger fortfarande över denna nivå i Danmark och Norge medan Sverige kommit ned under. Växthusgasutsläppen inom bostads- och service-sektorn har gradvis minskat. Nedgången uppvägs dock till en del av en ökning av vägtrafikens utsläpp, framförallt från tunga godstransporter.

6.6.2.2 Försurning

Utsläppen av försurande ämnen minskar över tid. Detta har uppnåtts genom åtgärder inom bl a vägtrafiken. Även här motverkas dock trenden av ökande trafik. Lastbilstrafikens andel av utsläppen beräknas fortsätta att öka i framtiden.

6.6.2.3 Havsmiljön

Kustvattnets kvalitet är av avgörande betydelse för t ex turism och fiskets utveckling. Utsläppen av övergödande ämnen som kväve och fosfor till regionens kustvatten tenderar att öka, trots insatser inom jordbruket och långtgående rening av avloppen från industrier och samhällen.

6.6.2.4 Naturkatastrofer

ÖKS-regionen har en omfattande sjöfart och är utifrån en analys av risker utifrån naturkatastrofer och risker i tekniska system för Europas regioner den region som löper störst risk att drabbas av t ex omfattande oljeutsläpp.

Andra teknologiskt betingade risker är främst relaterade till den kemiska industrin och kärnkraftverken. När det gäller naturkatastrofer är det främst risker i samband med stormar.

6.7 SWOT-analys

Inom programmet har en sk SWOT-analys genomförts. SWOT står för Strengths, Weakness, Opportunities, Threats, dvs styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Inom området miljö och livsmiljö har nedanstående identifierats.

6.7.1 Styrkor

Attraktiv region för investeringar och lokaliseringar av huvudkontor
Attraktiva stadsmiljöer, landsbygd, kustområden
Varierad naturmiljö

6.7.2 Möjligheter

Kultur som drivkraft
Det gemensamma havet, likartade och attraktiva kustområden
Hög miljöprofil
Profilering av besöksnäringen

6.7.3 Svagheter

Problem med havsmiljön, övergödning
Försurning av mark, sjöar och vattendrag

6.7.4 Hot

Miljöhot mot haven och kustområdena
Ökande utsläpp från transporter

6.8 Prioriteringar

Programmets tre prioriteringar är:

- Främja hållbar ekonomisk tillväxt
- Binda samman regionen
- Främja vardagsintegration

Prioriteringarna är tätt kopplade till programmålen.

6.8.1 Hållbar ekonomisk tillväxt

Huvudfokus för projekten kommer att ligga på tillväxtfrämjande insatser inom näringslivsutveckling, forskning och utbildning och högre utbildning.

Produktion och konsumtion av varor och tjänster ska leda till så liten negativ påverkan på människor och miljö som möjligt. Vidare är det viktigt att ny teknik

utvecklas inom områden som i nuläget inte är hållbara, områden som t ex energi och resurseffektivisering.

6.8.2 **Sammanbindande av regionen**

Åtgärder för att binda samman regionen handlar om att skapa förbindelse fysiskt, strukturmässigt, planeringsmässigt och organisatoriskt. Detta kan bli ske genom projekt mellan näringslivets organisationer och aktörer inom arbetsmarknadsområdet, utbildningsinstitutioner samt hälso- och sjukvården. Vidare kan detta insatsområde omfatta större samarbetsprojekt inom miljö, t ex avfallshantering och energiförsörjning, planering, transport och infrastruktur.

Goda kommunikationer vidgar arbetsmarknaden och företagens tillgång till arbetskraft samt ger företaget tillgång till kunder, leverantörer och samarbetspartners. Med interregionala tågförbindelser och bra flygtrafik underlättas samarbetet med andra viktiga centra utanför regionen. Det är även viktigt att kommunikationerna och infrastrukturen är prisvärd, fungerar rättvist och effektivt samt begränsar utsläpp, avfall, markutnyttjande och buller. Den nya informationstekniken bör användas på ett sätt som bidrar till att minska transportbehovet och som skapar hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Programmet medger inte direkta investeringar i väg- och järnvägsprojekt dock kan mindre infrastrukturinvesteringar genomföras i pilotprojekt, förstudier etc.

6.8.3 **Främja vardagsintegration**

Projekten skall ha fokus på att bryta ned barriärer och finna konkreta lösningar inom arbetsmarknads- och utbildningsområdet samt inom kultur, fritid och mediasamarbete.

6.9 **Bedömning av programmets redovisning utifrån miljö och hälsa**

Programmet är översiktligt utformat och miljöredovisningen är kortfattad. Programförslaget bör kompletteras och områdets natur, befolkningsstruktur, problem inom området, konflikter och hushållning med naturresurser mm beskrivas något ingående. Dessutom bör en beskrivning ske av förslag till åtgärder, för att minska eller motverka påverkan, inom de områden där störst negativ miljöpåverkan kan tänkas uppkomma. En mer omfattande miljöredovisning ger ett bättre underlag för att kunna bedöma miljöpåverkan inom området från olika typer av visioner utifrån programmet.

7. **Uppföljning och utvärdering**

Under programframtagandet har processverktyget SYNAPS (Systemanalytiskt Processverktyg för Sektorsintegrering) använts för att integrera den ekologiska dimensionen. Genom SYNAPS-analysen har målkonflikter identifierats och uppmärksammats i programförslaget. SYNAPS synliggör hur miljömässiga frågor

kan bli en resurs i en organisations/verksamhets arbete vilket leder till en ökad konkurrenskraft och en hållbar tillväxt.

SYNAPS kommer att användas som ett verktyg under programgenomförandet för att systematisera identifiering och uppföljning av målkonflikter och synergier mellan hållbarhetsmål och tillväxt/regionala utvecklingsmål.

7.1 **Kontextindikatorer**

Enligt ERDF 1080/2006 (artikel 12.4) skall de prioriterade områdena specificeras. Dessa mål skall kvantifieras med hjälp av ett begränsat antal indikatorer på effekt och resultat, med beaktande av proportionalitetsprincipen. Med hjälp av indikatorerna skall man kunna mäta framstegen i förhållandet till utgångsläget och i förhållande till uppnåendet av målen för de prioriterade områdena. Kontextindikatorerna är, till skillnad från programindikatorerna och indikatorerna för respektive prioritet, inte direkt kopplade till programmets målsättningar och prioriteringar. Kontextindikatorerna skall i stället ses i det vidare sammanhang som programmet verkar i.

Kontextindikatorer	2007	2013
Antal invånare		
Arbetspendling över gränsen		
Antal "border crossing points" -land -hav		
Flyttningar över gränsen		
Studerande över gränsen		
Företagsförbindelser över gränsen		

7.2 **Klassificeringsindikatorer för horisontella kriterier**

Miljö- och jämställdhetsperspektiv kommer att integreras i programmet. Vid hanteringen av projektansökningar kommer förväntade effekter att analyseras och bedömas. I det fortsatta programarbetet kommer urvalskriterier att tas fram för projekturval och i dessa kommer särskilda kriterier för miljö- och jämställdhetsperspektiv att ingå.

Samtliga projekt skall klassificeras utifrån dess påverkan på de två horisontella kriterierna. Målet en bättre miljö skall klassificeras enligt beskrivningen nedan:

Indikator	Mått	Definition
Bättre miljö	Antal projekt som direkt syftar till att förbättra miljön	Förbättrad miljö är en del av projektets målsättning vilket tydligt avspeglas i projektets aktiviteter
	Antal projekt som har en övervägande positiv påverkan på miljön	En bedömning av projektets påverkan på miljön redovisas i projektbeskrivningen. Den visar en övervägande positiv påverkan.
	Antal projekt som har en övervägande negativ påverkan på miljön	En bedömning av projektets påverkan på miljön redovisas i projektbeskrivningen. Den visar en övervägande negativ påverkan. Projektbeskrivningen innehåller åtgärder för att minimera de negativa effekterna.

7.3 Halvtidsutvärdering

I den uppdaterade halvtidsutvärderingen som gjorts för det nuvarande programmet för Öresundsregionen påpekades brister och risker i indikatorsystemet och i måluppfyllelsen för de horisontella kriterierna. Särskilt påpekades att möjligheten för projekten att välja alternativet "neutralt för miljön" ledde till att många inte behövde ta ställning samt att målet med ett visst antal projekt som är positiva för miljön var svårt att nå. I det nuvarande programförslaget har man valt att inte ha med ett neutralt alternativ för miljöindikatorn och detta är ett steg i rätt riktning. Vi vill dock påpeka att det är önskvärt att ytterligare arbeta vidare med klassificeringarna av de horisontella målen för projekten. Det är viktigt att få en klar uppfattning om HUR projekten resonerar kring sitt bidrag till att förbättra miljön och de andra faktorerna samt hur de avser att arbeta med dessa faktorer i projektet för att garantera att förbättringar verkligen kommer att ske.

8. Nollalternativ

En beskrivning skall göras av vilka konsekvenser som kan komma att uppstå om programmet inte genomförs, ett sk nollalternativ.

De åtgärder som vidtas inom miljö- och hälsoskydd styrs till övervägande delen utifrån lagstadgade krav, visioner och överenskommelse på internationell eller nationell nivå. Men för att kunna genomföra åtagande enligt t ex Kyotoavtalet

behövs inte bara tvingande krav utan också ändrade konsumtions- och levnadsmönster samt även teknikutveckling. För att åstadkomma detta är det viktigt att stimulera till ökade kunskaper och samarbeten där förståelse för miljöproblemen och "know.-how" kan tas utnyttjas. Programmet syftar bl a till att öka samarbetet inom ÖKS-området för att få samordningsvinster inom t ex energisidan. Därför är programmet viktigt.

Det är omöjligt att avgöra vilka konsekvenser som skulle uppkomma på för människors hälsa och miljön om programmet inte genomförs eftersom projekten och dess förväntade resultat inte finns redovisade. Den trafikökning som kan befaras uppkomma utifrån programmets inriktning på ökad kommunikation kan uppstå ändå, exploateringen av våra kuster med ökad miljöbelastning på havet och markanvändningen pågår för fullt redan idag och det är omöjligt att avgöra om programmet skulle medverka till ytterligare belastning på kustzonen mm.

Programmet är också inriktat på att stödja småskalighet och småföretagande vilket i sin tur skulle kunna leda till att hålla landsbygden levande och bevara dess natur- kulturmiljöer.

Sammantaget bedöms programmet som viktigt för att nå målet om ett uthålligt samhälle och om programmet inte genomförs kommer troligtvis viktiga kunskaper och samordningsvinster mm att missas. Däremot går det inte att bedöma om påverkan på miljön blir större, eller mindre, om programmet inte genomförs.

9. Bedömningsgrunder och metoder

9.1 Bedömningsgrunder

Utvärderingen har skett utifrån bilaga II i direktivet om strategiska miljöbedömningar samt utifrån EUs sjätte miljöhandlingsprogram och de sju tematiska strategierna.

Bedömningen har också översiktligt skett utifrån biodiversitet, hälsa, markanvändning, klimatfrågor etc.

Dessutom har de hållbarhetsindikatorer som finns för en hållbar utveckling inom Danmark, Norge och Sverige använts som underlag vid bedömningen. (Indikatorerna redovisas dock inte separat utan har enbart utgjort en grund för bedömningen). Dessa hållbarhetsindikatorer omfattar sociala, ekonomiska och miljömässiga ställningstaganden och skiljer sig något åt mellan länderna, både vad det gäller omfattning men också utformning, och alla indikatorer är inte tillämpliga för just detta program.

Förutom att bedöma utkastet till program utifrån direktivet och har även rekommendationer i "Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013" använts.

Eftersom programförslaget endast anger inriktningen och inte några faktiska åtgärder eller definierade mål har en miljöbedömning endast kunnat göras utifrån den programstrategi och de klassificeringsindikatorer som angetts.

En redovisning av bedömningen finns i bilagorna 3, 4, 5 och 6.

SAMRÅDSUNDERLAG

Samråd kring omfattning/avgränsning av miljöbedömning av strukturfondsprogram Mål 3 Öresund-Kattegatt-Skagerrak

Observera kort samråd tid! Svar önskas senast 27 oktober 2006.

Samråd

Ett förslag till operativt program om territoriellt samarbete för området Öresund-Kattegatt-Skagerrak utarbetas för närvarande av ett brett partnerskap i de berörda regionerna i Sverige, Norge och Danmark. I enlighet med bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv om vissa planer och programs miljöpåverkan, 2001/42/EG, skall ett samråd kring förslaget till *avgränsning av miljöbedömning* ske med de myndigheter som är berörda. När sedan miljöbedömningen är färdig kommer även denna att sändas ut på samråd till berörda myndigheter och allmänheten. För att arbetsprocessen med att ta fram programförslag och en färdig miljöbedömning skall kunna fortskrida enligt regionernas tidplan ombeds ni **senast den 27 oktober 2006** inkomma med synpunkter på miljöbedömningens avgränsning enligt nedan. Eventuella synpunkter lämnas på e-post till: liselotte.franzen@ramboll.se

Målprogrammets inriktning

Med utgångspunkt från mål i Lissabonstrategin, EU:s sammanhållningspolitik och den reviderade strategin om en hållbar utveckling har Europeiska kommissionen föreslagit tre mål för strukturfonderna 2007-2013: *konvergens, regional konkurrenskraft och sysselsättning* samt *territoriellt samarbete*. Programmet för Öresund-Kattegatt-Skagerrak (ÖKS), ligger under målet *territoriellt samarbete*.

Hållbar utveckling skall genomsyra allt regionalt utvecklingsarbete. Den hållbara utvecklingens tre dimensioner, den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga är lika betydelsefulla och ömsesidigt beroende av varandra.

Programförslaget för ÖKS är uppbyggt som ett gemensamt program för samtliga parter (Danmark, Norge och Sverige) med två geografiskt avgränsade subprogram: Öresundsregionen samt Kattegatt och Skagerrak. Programförslaget utgår från de tre prioriteterna: Främja hållbar ekonomisk tillväxt; Binda regionen samman och Främja vardagsintegration.

Redan idag präglas regionen av ett stort handelsutbyte, arbetspendling, utbildningsutbyte och turism mm. Inom regionen finns dessutom en historisk och

Forts bilaga 1

kulturell samhörighet och ett gemensamt intresse i att skydda och bevara t ex havsområdet som sammanbinder de tre länderna.

Mål 3-programmet har fokus på hållbar tillväxt. Programmet skall öka förutsättningarna att nå målen om hållbar utveckling med grund i hållbar tillväxt. Begreppet "hållbar tillväxt" har i programförslaget getts samma innebörd som "hållbar utveckling". I begreppet ligger således att dagens behov skall tillgodoses utan att äventyra möjligheterna för kommande generationer.

Fem perspektiv är särskilt betydelsefulla för begreppet hållbar utveckling och tillväxt:

- Ekonomi
- Miljö
- Hälsa
- Integration/mångfald
- Jämställdhet

I programmet nämns t ex miljödriven näringslivsutveckling som ett exempel på en åtgärd som bidrar till en hållbar tillväxt.

En hållbar utveckling

Med hållbar utveckling avses en helhetssyn där hänsyn till ekologiska förutsättningar förenas med en god ekonomisk, social och kulturell samhällsutveckling. Hållbar utveckling betyder att den nuvarande generationens behov uppfylls utan att kommande generationernas förmåga att tillse sina behov äventyras.

EU:s första strategi för en hållbar utveckling antogs i maj 2001 och en revidering av strategin, det sjätte miljöhandlingsprogrammet, antogs i juni 2006. Fyra prioriterade verksamhetsområden bedöms som särskilt viktiga:

- Klimatförändringar
- Natur och biologisk mångfald
- Miljö och hälsa
- Hållbar användning av naturresurser och hållbar avfallshantering

En hållbar utveckling utifrån miljöperspektiv innebär bland annat insatser inom naturvård, arbete för att främja den biologiska mångfalden, möjlighet till ett rörligt friluftsliv med orörda och ostörda områden liksom tätortsnära naturområden, renare luft, mark och vatten, minskad klimatpåverkan, minskade avfallsmängder, effektivare användning av energi, vatten och material och folkbildning inom området samt miljörelaterade folkhälso- eller sociala insatser.

Strategisk miljöbedömning

Den 21 juli 2001 trädde Europaparlamentets och rådets direktiv om vissa planer och programs miljöpåverkan, 2001/42/EG, i kraft. Syftet med direktivet är att

Forts bilaga 1

tillgodose att en integrering av miljöaspekterna sker i utarbetandet och antagandet av planer och program för att främja en hållbar utveckling. Detta skall ske genom att säkerställa att en miljöbedömning genomförs i enlighet med direktivet så att miljöfrågorna beaktas i ett tidigt skede. För att göra en förhandsutvärdering (ex ante) och strategisk miljöbedömning av programförslaget för ÖKS har Ramböll Management anlåtats.

En viktig del av miljöbedömningen är att den ska göras tillgänglig för samråd med myndigheter och allmänhet. Innan detta kan ske och innan miljöbedömningen kan utarbetas så ska dock även avgränsningen av densamma samrådas med berörda myndigheter och det är alltså detta vi ber om synpunkter på i och med detta brev.

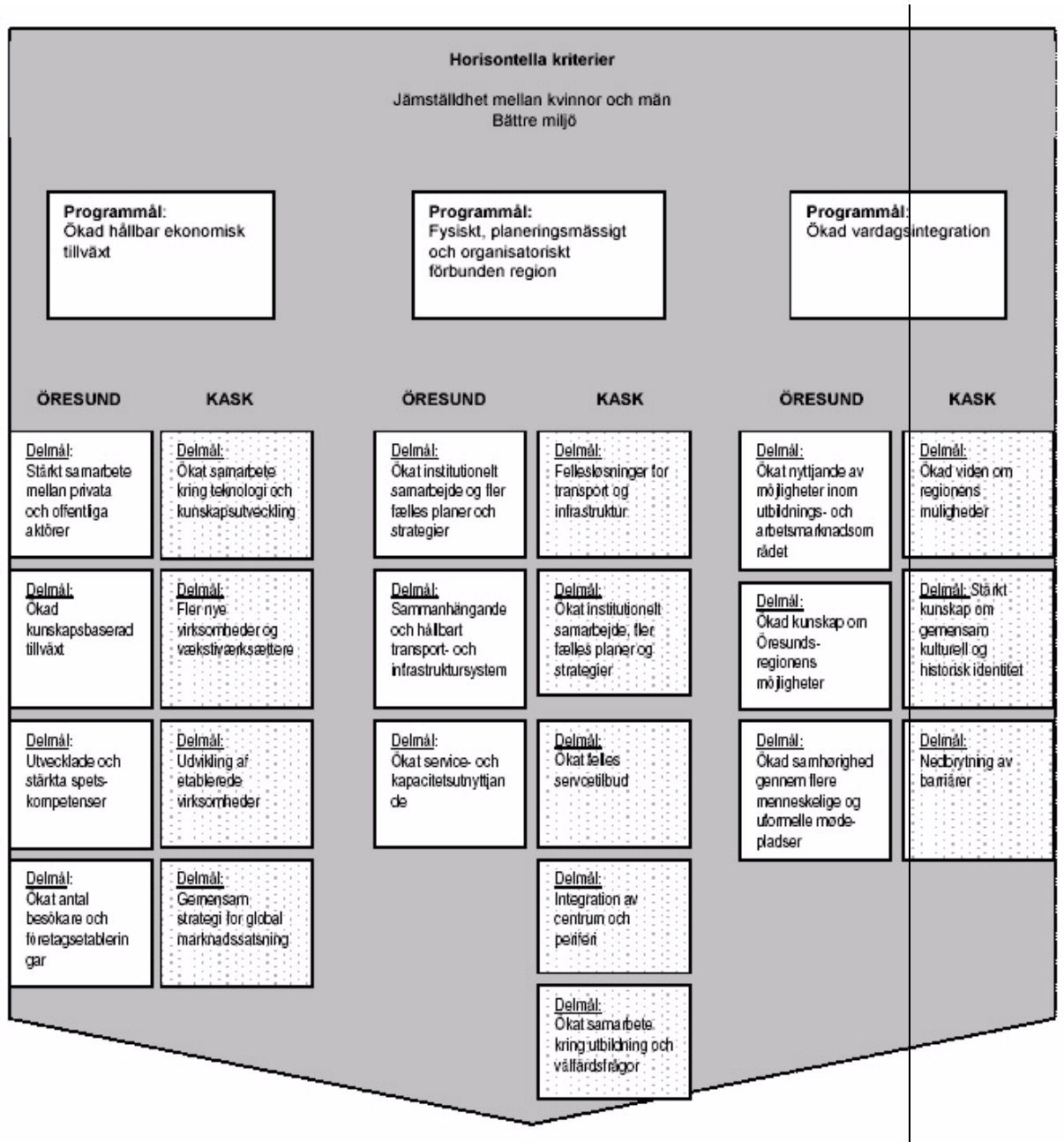
Avgränsning av miljöbedömningen

Omfattningen eller avgränsningen av miljöbedömningen baseras på vad som kan anses rimligt med hänsyn till de krav som ställs av EU-förordningen samt de nationella lagstiftningarna samt med tanke på programförslagets inriktning och omfattning. Programförslaget för ÖKS är av en relativt övergripande karaktär som inte går in på specifika projektidéer eller förslag till åtgärder och det är därför inte heller möjligt att i en miljöbedömning uttala sig meningsfullt om miljökonsekvenser på detaljnivå. Detta är något som det fortsatta arbetet med programmet måste integrera i arbetet med projektansökningar och annat. För att genomföra en strategisk miljöbedömning måste programmets ramar klargöras och Ramböll Management föreslår att miljöbedömningen får följande omfattning/avgränsning utifrån de förutsättningar som gäller för ÖKS. Den strategiska miljöbedömningen föreslås omfatta:

- I vilken grad programmet anger förutsättningar för projekt och andra verksamheter när det gäller lokalisering, art, storlek och driftvillkor eller genom att avsätta resurser
- Programmets betydelse för integreringen av miljöaspekter speciellt för att främja en hållbar utveckling
- Nuvarande förhållanden och kännetecknande miljöförhållanden och miljö- och hälsoproblem inom regionen samt påverkan av områden och natur som har skyddsstatus
- Miljöproblem, och dess sannolikhet, frekvens och påverkan, som är relevanta för programmet samt vilka effekter de kan få t ex överskridande av miljökvalitetsnormer

Om ni har synpunkter på detta förslag till omfattning/avgränsning av miljöbedömningen av ÖKS-programmet så ber vi er skicka dessa via e-post så snart som möjligt. Vi ber om att få in dessa senast den 27 oktober för att kunna ta hänsyn till eventuella synpunkter vid utarbetandet av miljöbedömningen.

ORGANISATIONSSCHEMA FÖR PROGRAMMEN

Bedömning utifrån biodiversitet etc

Biodiversitet, flora och fauna
<p>Inom programmet kan flera projekt ge upphov till inverkan på flora och fauna, både positiv och negativ. Men eftersom programmet är av övergripande karaktär går det inte att avgöra i vilken mån en påverkan kan ske. Flera områden som är intressanta för växt- och djurlivet omfattas av regler utifrån Natura-2000 eller andra områdesskydd.</p> <p>All exploatering av mark som t ex en ökad exploatering av kustzonen har en negativ påverkan på växt- och djurliv bl a i havet. Medan ett levande landskap med småskaligt jordbruk och ekologisk odling kan bidra till att öka den biologiska mångfalden.</p> <p>Det är viktigt att en avvägning utifrån biodiversitet, flora och fauna görs i de projekt som genomförs.</p>
Människors hälsa
<p>Vissa insatser inom programmet kommer troligtvis att leda till ökande vägtransporter, både med personbil och tyngre fordon. Men det kan även röra sig om ökad fartygstrafik.</p> <p>Det är inte bara luftföroreningar i form av CO₂, NO_x och partiklar som kan leda till problem för människors hälsa och miljön. Även buller uppkommer och anses inom EU vara ett av de större folkhälsoproblemen idag. En hög bullernivå kan leda till sömnsvårigheter som i sin tur ger ohälsa, möjligheten att uppleva tysta miljöer för rekreation minskar mm.</p> <p>Andra insatser inom programmet kan bidra till ett bättre hälsoläge genom att erbjuda människor utbildning och arbete samt genom att främja produktion av ekologiska varor.</p> <p>Den förväntade påverkan på människors hälsa bör tydligt belysas i förhandsbedömningen samt utvärderingen/uppföljningen av projekten.</p>
Markanvändning och hushållning med resurser
<p>Det finns inga specifika åtgärder redovisade i programmet som visar på vilken betydelse genomförandet av programmet kan komma att få på markanvändning och hushållning med resurser.</p> <p>Nyligen publicerade Europeiska miljöbyrån en artikel om den pågående försämringen av tillståndet för Europas kustområden och dess hot mot den europeiska levnadsstandarden. Det handlar om den kustnära exploateringen som sker för bebyggelse, hamnar och turistanläggningar. Även om problemen är större i södra Europa än i ÖKS-området finns konflikterna och problemen även här.</p> <p>Effekterna av en ökad utbredningen av bebyggelsen längs med kusterna ger effekter genom ökad förorening av vattnet, anspråktagande av markområden som minskar tillgängligheten för ett rörligt friluftsliv, ökar riskerna för erosion mm. Det är således viktigt att dessa problem tas med i bedömningen av kommande projekt.</p>

Forts bilaga 3

Luft och klimatfrågor
<p>Klimatfrågor och åtgärder för att förhindra eller mildra de klimatförändringar som sker har högsta prioritet bl a inom, men även utanför, EU.</p> <p>Programmet syfte är att bl a öka kontakten och kommunikationen mellan länderna. Detta leder förmodligen till ett ökat transportbehov. Programmet anger inga särskilda åtgärder som avses att vidtas för att förhindra utsläpp av växthusgaser mer än det finns en strävan efter miljövänliga transportsystem.</p> <p>Det är viktigt att klimatfrågan tas med i bedömningen av kommande projekt.</p>
Kulturarv
<p>Inga åtgärder kring kulturarv finns angivet i programmet.</p> <p>Luftföroreningar som leder till försurning kan skada historiskt viktiga och intressanta byggnader eller lämningar genom vittring. Ett exempel är vittringen av hållristningar.</p> <p>I bedömningen av de olika projekten bör kulturarvet belysas.</p>
Landskap
<p>Det finns inget angivet i programmet som anger vilka effekter det kan få för landskapet inom ÖKS-området.</p>
Energi
<p>En god resurshushållning med energi ingår i begreppet ett uthålligt samhälle. Programmet kan därför medverka till att öka kunskaper kring energianvändning, stimulera till produktutveckling och miljöteknik som medför en minskad energiförbrukning eller en övergång till förnyelsebara energikällor. Nämnas i avsnitt 4.2.1 i programmet.</p> <p>I projekten bör en bedömning ske av vilka effekter som uppnås på energisidan.</p>
Transporter
<p>Transporter har berörts under rubrikerna "Människors hälsa" samt "Luft och klimatfrågor" i denna bilaga.</p> <p>Eftersom transporterna har en sådan stor betydelse för en hållbar utveckling inom många sektorer är det mycket viktigt att detta belyses och bedöms noga i projekten.</p>

Miljöbedömning av utkast till målprogram utifrån överripande mål i EUs sjätte miljöhandlingsprogram:

- Klimatförändringar
- Natur och biologisk mångfald
- Miljö och hälsa
- Hållbar användning av naturresurser och hållbar avfallshantering

Prioriterat område	+ (miljö & hälsa)	- (miljö & hälsa)	Förslag tillåtgärder
Klimatförändringar	Om åtgärderna vidtas behöver inte ett ökat transportbehov innebära en försämrad livsmiljö	Utveckling av gränsöverskridande utbyte av arbetskraft, forskning och utbildning och företagsutveckling kan leda till ett ökat behov av transporter vilket i sin tur leder till ökade utsläpp till luft av t ex NO _x , partiklar och buller	Bra kollektivtrafik, god transportlogistik, energisnålare och miljövänligare fordon etc. Ökad IT-kommunikation
Natur och biologisk mångfald	En av programmets strategier är att erbjuda en attraktiv livsmiljö med attraktiva stadsmiljöer, landsbygd, kustområden och varierad naturmiljö samt det gemensamma havet. En god tillgänglighet skapar goda möjligheter till god livsmiljö och rekreation	En ökad exploatering av bebyggelsen längs med våra kuster och vattendrag leder bl a till en utarmning av flora och fauna både på land och i vatten En ökad exploatering minskar möjligheterna till ett rörligt friluftsliv och turism.	Bygg upp kunskaper och samarbete om ett varsamt byggande och nyttjande av naturresurser Skapa livskraftiga företag som möjliggör för boende och arbete utanför storstadsregionerna

Forts bilaga 4

Prioriterat område	+ (miljö & hälsa)	- (miljö & hälsa)	Förslag tillåtgärder
Miljö och hälsa	<p>Programmet syftar till att öka kontakten mellan stads- och landsbygdsområden och minskad isoleringen genom bättre tillgång till transporter, informations- och kommunikationsnät och tjänster. Detta kan ge möjlighet till ökad integration och ökad livskvalitet.</p> <p>Gemensam användning av infrastrukturer t ex i fråga om hälsovård, kultur och turism samt utbildning kan bidra till bättre hälsa och även till en positiv utveckling för miljön då effektivisering och t ex energibesparing kan ske.</p>	<p>Ett ökat transportarbete kan leda till negativ påverkan på människors hälsa och miljön</p> <p>Strävan efter en regional metropol, en attraktiv region i Europa, skapar inte bara ett ökat behov av transporter. Det kan också innebära en ökad centralisering av arbetskraft och företag till storstadsregionerna, Oslo-Köpenhamn-Göteborg. En centralisering till storstadsregionerna ger troligtvis en svag utveckling av landsbygden som i sin tur riskerar att missgynna miljöutveckling inom mindre näringsverksamheter och riskerar även att förlora den lokala förankringen och identiteten i projekten. Dessutom kan en svag ekonomisk utveckling inom landsbygden t ex leda till arbetslöshet och ohälsa.</p>	<p>God kollektivtrafik, IT-baserade kommunikationer för studier och arbete mm</p> <p>Kluster för utveckling och tillväxt utanför storstadsregionerna</p>
Hållbar användning av naturresurser och hållbar avfallshantering	<p>Gemensamma system för t ex avfallshantering och energiförsörjning kan bidra till en hållbar användning av naturresurser och en god avfallshantering</p>	<p>Olika lagstiftning och krav på t ex avfallshantering kan leda till en ökad import eller export av avfall för t ex deponering eller förbränning vilket skulle kunna leda till ökade utsläpp till mark, vatten eller luft.</p>	<p>Harmonisera kraven på hantering och klassning av avfall för att uppnå en god resurshushållning.</p>

Miljöbedömning utifrån de 7 tematiska strategierna i EUs sjätte miljöhandlingsprogram:

- luftföroreningar
- havsmiljö,
- hållbart utnyttjande av resurser,
- förebyggande och återvinning av avfall,
- pesticider ,
- markkvalitet och
- stadsmiljö

Strategi	Miljöpåverkan	Kommentar
<p>Luftföroreningar</p> <p>Strategin fastställer följande mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reducering av den förväntade livslängden till följd av partikelexponering skall minska med 47% • de akuta dödsfallen till följd av exponering av ozon skall minska med 10% • överskottet av surt nedfall över skogar respektive sjöar och vattendrag skall minska med 74 resp 39% • områden med eutrofierade ekosystem skall minska med 43%. 	<p>Programmet syftar till att öka kontakten inom regionen vilket bl a innebär ett förbättrat transportnät och ökade kommunikationer. Något direkt projekt rörande trafik och kommunikationer finns dock inte angivet varför det inte går att avgöra i vilken mån denna strategi påverkas. Endast en översiktlig bedömning kan göras</p>	<p>Regionen har redan idag goda kommunikationer med järnväg och väg, flygplatser, hamnar för gods- och persontrafik mellan stora handels- och arbetscentra. En viss kapacitetsbrist finns dock t ex inom järnvägen.</p> <p>Ett ökat transportbehov inom regionen, en ökad turism, ett större utbyte av varor och tjänster mm kommer troligtvis att leda till ökade utsläpp av växthusgaser, ökat buller mm.</p> <p>En hållbar utveckling innebär att utsläppen till luft skall minska.</p>

Forts bilaga 5

Strategi	Miljöpåverkan	Kommentar
<p>Havsmiljö</p> <p>Strategin fastställs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • att skydda Europas hav och återställa dem i fullgott skick • att de ekonomiska verksamheter som är knutna till havsmiljön blir hållbara ur miljösynpunkt före 2021. 	<p>Programmet syftar till att utöka samarbete och miljödriven företagsutveckling samt skapa en attraktiv region för boende, arbete, studier, turism mm. De gemensamma intressena i detta torde kunna leda fram till ett hållbart utnyttjande av havet.</p> <p>På grund av programmets utformning kan endast en översiktlig bedömning av en eventuell miljöpåverkan göras.</p> <p>Men en ökad exploatering av kustzonerna medför en negativ miljöpåverkan och som riskerar att försämra villkoren för en hållbar utveckling.</p>	<p>Regionen har en attraktiv livsmiljö med attraktiva stadsmiljöer, landsbygd, kustområden och varierad naturmiljö samt det gemensamma havet.</p> <p>Mellan länderna finns stor fartygstrafik som utgör en fara utifrån miljö- och hälsosynpunkt genom risk för utsläpp vid olyckor och tankrengöringar samt utsläpp till luft mm.</p> <p>Gemensamma intressen inom fiske och vattenbruk samt programmets ledord, en hållbar utveckling, skall leda fram till att de åtgärder som vidtas gagnar hälsa och miljö.</p>
<p>Hållbart utnyttjande av resurser</p> <p>Målsättningen är:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att öka resursproduktiviteten • Minska resursernas påverkan på miljön • Ersätta alltför förorenade resurser med alternativa lösningar 	<p>Utkastet till programmet visar inte på någon specifik insats som skulle kunna appliceras på denna strategi och bedömas.</p>	<p>Programmet syftar till att ta fram gemensamma system för t ex avfallshantering och energiförsörjning. Detta kan leda till ett effektivare utnyttjande av bl a energi.</p>
<p>Förebyggande och återvinning av avfall</p> <p>Strategin syftar till att minska de negativa konsekvenser avfallet har på miljön under hela sin livscykel - från produktion till bortskaffande samt under återvinningsfasen.</p>	<p>Programmet syftar till att ta fram gemensamma system för t ex avfallshantering. Det finns dock inte angivet hur eller vilket mål som finns för dessa system mer än att arbetet inom programmet skall leda till en hållbar utveckling.</p>	

Forts bilaga 5

Strategi	Miljöpåverkan	Kommentar
<p>Pesticider</p> <p>Strategin är ännu ej fastställd men innebär dock bl s:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minimering av riskerna för människors hälsa och miljön från användning av pesticider • Förbättrad kontroll vid användning och försäljning av pesticider • Minska mängden farliga substanser genom substitutionsprincipen • Uppmuntra ekologisk odling 	<p>Utkastet till programmet visar inte på någon specifik insats som skulle kunna appliceras på denna strategi och bedömas</p>	
<p>Markkvalitet</p> <p>Strategin är ännu inte fastställd men innebär bl a:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förhindra fortsatt ackumulation av substanser som utgör en miljö och hälsorisk • Motverka erosion, förorening av mark • Säkra geologiska formation för vattenresurser • Skydda mark för hållbar produktion av mark 	<p>Utkastet till programmet visar inte på någon specifik insats som skulle kunna appliceras på denna strategi och bedömas</p>	
<p>Stadsmiljö</p> <p>Strategins viktigaste satsning är att se till att alla huvudstäder och städer med över 100 000 invånare antar en miljöledningsplan som skall omfatta respektive stads hela stadsområde. Städerna skall ställa upp mål för viktiga miljöeffekter och genomföra ett miljöledningssystem så att målen uppnås.</p>	<p>Utkastet till programmet visar inte på någon specifik insats inom detta område. Åtgärder inom ökad kommunikation och gränsöverskridande samarbete kan givetvis få betydelse för miljön och även påverkas av de mål som ställs upp.</p>	

Bilaga 6

Bedömning utifrån bilaga II i direktiv om strategisk miljöbedömning

Särdragen i programmet, särskilt med hänsyn till:

	Bedömning
I vilken utsträckning programmet anger förutsättningar för projekt och andra verksamheter när det gäller plats, art, storlek och driftförhållanden eller genom att fördela resurser	I programmet anges tydligt vilket geografiska område som omfattas och visionen med programmet. I programmet finns även en redovisning om budget och tilldelning av medel. Programmet anger förutsättningarna men inte vilka typer av projekt som kommer att genomföras.
I vilken utsträckning programmet påverkar andra planer eller program, inklusive sådana som ingår i ett hierarkiskt system	I programmet finns angivet ett antal andra program som kan komma att påverkas. Det går dock inte att närmare bedöma programmets påverkan, detta måste ske i samband med projekten och det vidare genomförandet.
Programmets betydelse för integreringen av miljöaspekter särskilt för att främja en hållbar utveckling	Programmets ledord är hållbar utveckling och programmets vision och beskrivningar visar på att detta är av största betydelse för genomförandet. Men programmet anger inte på ett övertygande sätt hur det skall ske.
Miljöproblem som är relevanta för programmet	Inom programmet har problem med övergödning av vattendrag, sjöar och hav belysts liksom problemen med ökande transporter och luftutsläpp, resurshushållning utifrån ökad markanvändning vid ökad exploatering samt risker utifrån naturkatastrofer och tekniska missöden. Detta bör dock redovisas mer ingående.
Programmets betydelse för genomförande av gemenskapens miljölagstiftning	Genom ett ökat samarbete och satsningar på utbildning och samverkan kan programmet medverka till en högre medvetenhet utifrån miljöfrågor och även medverka till samordning och effektivitet inom t ex energisektorn som medverkar till att uppnå målen i Kyotoavtalet.

Forts bilaga 6

Särdragen hos påverkan och hos det område som antas komma att påverkas särskilt med hänsyn till.

Sannolikhet, varaktighet och frekvens av påverkan och möjligheten att avhjälpa den	Detta kan inte bedömas utifrån det program som tagits fram utan måste belysas i fortsatt programarbete.
Påverkans ackumulerande art	Samma som ovan
Påverkans gränsöverskridande art	Miljön har inga gränser och t ex utsläpp till havet inom ÖKS-regionen kan medföra problem inom hela eller delar av området. Det går inte utifrån programförslaget att avgöra art eller omfattning av påverkan. Detta måste beaktas i projekten.
Riskerna för människors hälsa eller miljön	Samma som ovan
Påverkans storlek och fysiska omfattning	Samma som ovan
Betydelsen och sårbarheten hos det område som kan antas komma att beröras på grund av <ul style="list-style-type: none"> • Kulturarv eller speciella särdrag • Överskridande av miljökvalitetsnormer eller gränsvärden • Intensiv markanvändning 	<p>Ökande transporter leder med stor sannolikhet till ökande utsläpp till luft. Utsläpp från trafiken medför bl a försurning som t ex påskyndar vittringen av berg och byggnader vilket leder till att kulturhistoriska miljöer förstörs, t ex hållristningar. Utsläpp av NOX, CO2 och partiklar från trafiken kan leda till överskridande av miljökvalitetsnormer i storstadsregionerna.</p> <p>När det gäller markanvändningen kan en ökad attraktionskraft i regionen leda till ökad bebyggelse och kanske då främst längs med kustzonen. En ökad exploatering av kusterna leder till en minskad tillgänglighet för turism och rekreation, ökad belastning på vattnet i kustzonen genom t ex utsläpp av förorenat dag- och avloppsvatten samt ökar också risken för erosion.</p> <p>I vilken utsträckning ovanstående kommer att uppkomma går inte att avgöra utifrån programmets utformning utan måste beaktas i det fortsatta arbetet.</p>
Påverkan av områden eller natur som har erkänd nationell, gemenskaps eller internationell skyddsstatus.	Detta går inte att avgöra utifrån programmets utformning utan måste beaktas i det fortsatta arbetet